

DELAVSKA POLITIKA

IZHAJA TRIKRAT TEDENSKO: OB TORKIH, ČETRTHIH IN SOBOTAH

Naročnina v Jugoslaviji znaša mesečno Din 10.—, v tuzemstvu mesečno Din 15.—. — Uredništvo in uprava: Maribor, Ruška cesta 5. poštni predal 22. telefon 2326. Čekovni račun št 14 335. — Podružnice: Ljubljana, Delavska zbornica — Celje, Delavska zbornica — Trbovlje, Delavski dom — Jesenice, Delavski dom. — Rokopisi se ne vračajo. — Ne frankirana pisma se ne sprejemajo. — Mali oglasi trgov. značaj, vsaka beseda Din 1.—, mali oglasi, ki služijo v socialne namene delavstvu in nameščencem, vsaka beseda Din 0.50

Štev. 55 • Maribor, sobota, dne 13. maja 1939 • Leto XIV

Francoska revolucija in slovenska zgodovina

Letos se bo še mnogo pisalo o veliki francoski revoluciji, ki se je začela pred 150. leti 3. maja 1789. Danes hočemo spregovoriti nekaj besed o tem, kako se je vedlo napram tej revoluciji naše ljudstvo in tedanji njegovi vodniki.

V Malovi »Zgodovini slov. naroda« beremo n. pr.: »Slovesno so doneli šenklaški zvonovi v megleno ljubljansko jesensko jutro leta 1813. in praznično je bilo v dušah prebivalstva po vsej deželi.« Tako so torej proslavili odhod Francozov, ki so dali našim krajem moderno šolstvo, vseučilišče, versko in narodno svobodo. Ko so zvonovi slovesno odzvonili, je prišel najbolj nazadnjaški Metternichov absolutizem.

Dosti bolje se ni obnašal niti prvi slovenski pesnik Valentin Vodnik, ki je visoko napredoval pod francosko upravo.

17. februarja 1797. leta se je ustavil v Ljubljani avstrijski nadvojvoda Karl, ki ga je poslal cesar Franc, da zaustavi s svojo vojsko Francoze, ki so bili že v Italiji. Pri tisti večerni slavnosti v Ljubljani so običajni cesarski pesmi dodali še dostavek, ki ga je spesnil Valentin Vodnik:

Dobri Fronc za nas skrbi,
pošlje svojga ljubga brata,
Karel rešit nas hiti.

Kljub skrbnosti dobrega cesarja Fronca je francoska revolucionarna armada prodirala skozi Italijo v naše kraje. Kako napačno je bilo podučeno naše ljudstvo o francoski revoluciji, se vidi iz tega, kar nam spet pove zgodovina:

Povsod je prešinil prebivalstvo tolik strah pred Francozi, ki so slišali o grozotah njihove revolucije toliko pripovedovati, da so ljudje poskrili imetje po votlinah, živino zapodili v gore in gozdove in se sami razbežali. Po poročilu »Novic« je bežalo tiste dni skozi Ljubljano proti Štajerski toliko ljudstva, da je kar voz za vozom tekel. Mal pripoveduje: »Kaj čuda torej, da so bili tudi Ljubljanci... od strahu in groze pred razvpitimi prekucuhi in jakobinci vsi zbegani. Vsaj tretjina prebivalstva je pobežnila.«

In na tihi petek, 31. marca 1797. leta ob osmih zjutraj je prijezdil v Ljubljano francoski kapetan s 40 huzarji in splašenim Ljubljancem, ki so še ostali doma, oznanil, da niso Francozi nobeni divjaki, temveč kulturni ljudje, ki spoštujejo tudi jezik in običaje vsakega naroda. Nikomur se ni treba bati za imovino. In res so se njegovi vojaki lepo obnašali. Ko je poskušal neki vojak tatvino, ga je dal poveljnik dne 4. aprila eksemplarično ustreliti pred ljubljansko stolnico.

Valentin Vodnik, ki je prej slavil Fronca, je sedaj spesnil himno Francozom in Napoleonu na čast — »Ilirijo oživljeno...«

Ko je bil Napoleon premagan, je poslal cesar Franc v Ljubljano kot vojaškega in civilnega guvernerja barona Lattermanna, kateremu na čast imamo še danes v ljubljanskem Tivoliju posvečen drevored. On je dal odpraviti takoj vse svoboščine in najbolj črna reakcija in najhujše podložništvo je zavladovalo.

Valentin Vodnik je pa tretjič zapel — »daj spet Froncu na čast — »Ilirijo zveličano.« S tem si je menda hotel rešiti službo, toda »dobri Fronc« ga je dal vseeno vpokojiti. Francoz Hacquet, ki je spoznal tedaj naše kraje in ljudi, nam je v svojih spisih, kjer opisuje južne Slovence, zelo zameril naše vražarstvo, o tedanjih slovenskih izobrazencih pa

Francija je pripravljena

Govor Daladiera o zunanji politiki Francije in zunanje političnem položaju

Francoska vlada je smatrala za potrebno, da v skladu s parlamentarnimi običaji skliče parlament in mu da poročilo o položaju.

Poročilo je podal ministrski predsednik Daladier, ki je med drugim rekel:

»Naš pozdrav velja tistim, ki ščitijo našo domovino pred nevarnostmi, potem pa narodu, ki že več tednov mora prenašati dolžnost velike preizkušnje, ko hočejo drugi razorožiti njegov odpor in njegovo moralo izpodkopati. Ves narod pa se zaveda, da bomo vsi kot en mož branili domovino in svoja načela svobode. Vsa Francija je danes ena sama ogromna delavnica, v kateri milijoni vrše ogromna dela za njeno obrambo in varnost.

Gre za to: ali naj nasilje in nadoblast urejata mednarodna vprašanja ali pa naj se urejujejo sporazumno s sodelovanjem. Spomniti se moramo pri tem na to, kako so bile prekršene razne pogodbe in svečano izdane obljube, ki so bile često prelomljene poprej, predno so se začele izvajati.

Kljub vojni pripravljenosti pa je ideja miru močna in na njo se morajo sklice-

vati celo tisti, ki na tihem goje čisto drugačne namere.

Nato je Daladier naslovil tople

besede prijateljstva na zaveznico Anglijo in Zedinjenih držav Severne Amerike,

omenjajoč Rooseveltovo poslanico. — Hoteč služiti miru sta Anglija in Francija prevzeli čisto enostranska jamstva napram Rumuniji in Grčiji, s Poljsko pa je bila okrepjena zavezniška pogodba. S Turčijo vežejo Francijo vezi prijateljstva, in to prijateljstvo služi ohranitvi miru v vzhodnem delu Sredozemskega morja.

Pogodba Francije s Sovjetsko Rusijo velja v polnem obsegu in je ena izmed glavnih temeljev francoske zunanje politike. Če so še kakšne razlike v tem oziru med Anglijo, Francijo in Rusijo, tedaj samo glede obsežnosti medsebojnih dogovorov. Zgodilo se bo prvič v zgodovini, da bosta v srednji in vzhodni Evropi izvajali skladne obveze Anglija in Francija.

Obrambna politika Francije zahteva žrtve, za državno obrambo bo potreb-

nih 75 milijard frankov v letošnjem proračunu.

Priznanje delavstvu.

Zaman čakajo za mejami na popuščenje naše morale in zavednosti. Na današnji dan imamo v Franciji samo eno stavko, ki se je udeležuje 13 delavcev. Zato mi je v dolžnost, da se zahvalim delavstvu za njegovo požrtvovalnost, s katero dela v tovarnah in vrši dolžnosti ob mejah. Vsi, ki so trenutno pod orožjem, bodo po svoji vrnitvi dobili zaposlitev, kakor so jo imeli pred vpoklicem.

Francija bo branila vso svojo posest in vsakomur dala občutiti moč svoje pesti.

Na lepe besede ne damo ničesar. Ne bomo se uklonili pred onimi, ki mislijo, da se dajo bojevati vojne brez bitk, z grožnjami in splošno duševno izmučenostjo. Kdor hoče resničen mir, ima Francijo za seboj, kdor pa bi nas hotel napasti, bo občutil moč našega orožja in naše pesti. Niti nasilje, niti prevara ne bosta zlomila Francije.

Knez Pavle v Italiji

Parada vojnih ladij v Neapolju.

Prvotna poročila o obisku kneza Pavla v Italiji so govorila o uradnem obisku na povabilo cesarskokraljevega italijanskega para. Novejša poročila pa govore tudi o tem, da je obisk politično važen, kar potrjuje tudi to, da spremlja kneza jugoslovanski zunanji minister, bivši poslanik v Berlinu, Cincar-Marković. Italijanski listi pišejo o obisku mnogo in mu pripisujejo velik pomen.

Banket v Rimu.

Italijanski kralj je priredil na čast

knezu namestniku slavnostno pojedino, ob kateri priliki je izrekel zdravice na naslov Jugoslavije, knez namestnik pa na naslov Italije. Naslednji dan je italijanski kralj sprejel v avdienco našega zunanjega ministra, knez namestnik pa Mussolinija.

Velika parada vojnih ladij v Neapolju.

V čast knezu namestniku Pavlu se je vršila v Neapolju velika parada vojnih ladij, pri kateri je sodelovalo 112 enot.

Sovjetska vlada predlaga dogovor o vzajemni pomoči

z Anglijo, Francijo in Poljsko.

Med Anglijo in Sovjetsko Rusijo se vodijo pogajanja za sklenitev vojaške pogodbe.

Sovjetska vlada je o tem izdala tole poročilo:

Sovjetska vlada je v resnici prejela dne 8. maja protipredloge angleške vlade, katerim francoska vlada ni ugovarjala. Ti predlogi ne zahtevajo, da bi sovjetska vlada ločeno jamčila vsaki njeni sosedji posebej, ampak je le rečeno, da bi morala sovjetska vlada priti takoj na pomoč Angliji in Franciji, ako

bi ti dve državi morali izpolniti obveznosti iz njunega jamstva napram Poljski ali Rumuniji. Temu nasproti pa predlogi angleške vlade ničesar ne govorijo o tem, da bi Francija in Anglija prišli na pomoč Sovjetski Rusiji, ako bi se na enak način, pri izpolnjevanju svojih obveznosti napram tem ali drugim državam vzhodne Evrope, zapletla v vojaške operacije.

O tem se sedaj vodijo razgovori med Anglijo in Sovjetsko Rusijo.

Severne evropske države odklanjajo nenapadalni pakt z Nemčijo

Miroljubnim državam niso potrebni nenapadalni pakti.

V glavnem mestu Norveške v Oslu se je vršila dne 9. maja konferenca zunanjih ministrov Švedske, Norveške in

je rekel, da so sicer sposobni, niso pa dovolj vztrajni: kajti kakor hitro pridejo do kruha, omaga njih vnema in se ne trudijo več po svojih zmožnostih.

Resničnega svobodoljubja je torej že tokrat manjkalo našim ljudem.

Danske, na kateri so razpravljali o nemški ponudbi glede sklenitve nenapadalnega pakta. V uradnem poročilu o tej konferenci pravijo: »... da zemljepisni položaj njihovih držav izključuje njihovo ozemlje kot predmet kakršnihkoli političnih kupcij drugih držav. Ministri pa pozdravljajo izjave drugih držav, v katerih se izraža želja, da se spoštuje nedotakljivost in neodvisnost severnih

Politična kriza ogroža Interese delovnega ljudstva

Narodi bodo premagali reakcijo

Razumljivo je, da v teh razmerah največ trpe vsi delovni sloji socialno in še važneje je pri tem, da se ob takem prepovedovanju boja za socialne pravice, uničuje duhovne in telesne sile narodov, ki so edino produktivni pravi kapital v življenju narodov.

Seveda ta zastoj ni naraven. Pravimo, da je le navidezen. Zakaj duh in žilavost narodov, ki hrepenijo za zdravim napredku ne bo klonil nikdar, čeprav se zopet poraja njegova sila le v srcih in dušah narodov. Ta naša zavest je močna. Ta zavest tli in ogreva podjarmljene narode, ki niso vajeni suženjstva, da zopet vstanejo v svobodi.

Delavsko gibanje po vsem svetu tudi sedaj ne miruje. Dela, se giblje in napreduje.

Že nekajkrat smo poudarili, da je v teh razmerah najpotrebnejše kulturno delo. Ne le delavsko gibanje, tudi ves ostali duhovni in kulturni svet se je dolžan boriti za prosvitlenost narodov v ožjem in širšem smislu, da premagamo reakcijo. Večkrat je reakcija v razvoju že nastopala v tej ali oni obliki in je bila potrebna daljša doba, da se je svet otresel duhomorne in socialne more. Danes so narodi bolj kulturni in, čeprav bo boj težji, so vendar duhovni zakladi tako veliki, da more upiranje reakcije trajati le krajšo dobo.

Reakcija je v zvezi s socialno in duhovno kulturo človeštva. Na obeh bojiščih se mora zaradi tega uveljaviti delavsko gibanje in ves napredni kulturni svet.

držav.

S tem odgovorom so severne države odklonile sklenitev nenapadalnega pakta z Nemčijo. Severne države ne nameravajo nikogar napasti in so mnenja, da jih tudi nihče drug ne bo napadel.

Okrog sporazuma

konferenca hrvaških narodnih poslancev.

V pondeljek se je vršila v Zagrebu konferenca hrvaških narodnih poslancev. O tej konferenci piše »Hrvatski dnevnik«:

»Še nikdar ni dobil predsednik dr. Vladimir Maček od svojih poslanskih tovarišev tako obsežnega polnomočja kot v pondeljek, dne 8. maja. Ako bi rekli, da ima »svobodne roke« in da je vse prepuščeno njegovi uvidenosti, bi bilo to premalo rečeno... Dr. Maček bo v svojih nadaljnjih akcijah nedvomno vodil računa tudi o zadržanju srbskega naroda, kakor tudi o splošnem političnem položaju. Sklepi hrvaških narodnih predstavnikov torej v načelu ne izključujejo sporazuma. To je samo ob sebi razumljivo, ker se nikdar ne more odbiti roka, ki ponuja pomirjenje, ako je prožena iskreno in ako so dana jamstva in gotovost, da se bo izvedlo vse ono, kar se sporazumno sklene. —

Toda v hrvaški javnosti se vendarle smatra, da po teh zaključkih inicijativa pripada srbskemu narodu in njegovim predstavnikom. Hrvati so pokazali že dovolj dobre volje. Storili so vse, kar je bilo v njih moči, več pa se od njih ne more zahtevati. Hrvati ne zahtevajo ničesar tujega in se ne bore za nobene koncesije. Naše načelo je, da narod mora odločiti o sebi in o vsemu, kar se njega tiče. Tako stališče izključuje vsako možnost, da bi se mogla katerekoli narodu ali delu naroda zgoditi krivica... To je tudi v skladu z načelnim sporazumom od 8. oktobra 1937. Le ta govori o taki organizaciji države, na katero bi pristala večina Hrvatov, večina Srbov in večina Slovencev, toda treba je poudariti, da se morajo pri tem spoštovati tudi interesi vseh, za katere se gre. — — —

Akcija za osamosvojitve hrvaškega gospodarstva

Prečedstvo trgovske in industrijske zbornice v Osijeku je obvestilo predsedstvo trgovske in industrijske zbornice v Zagrebu, da ne bo več sodelovalo na skupnih državnih konferencah trgovskih in industrijskih zbornic. — Vodstvo zagrebske trgovske in industrijske zbornice je mnenja, da pomeni ta sklep osjeških predstavnikov trgovine in industrije samo poslabšanje položaja za gospodarstvo na Hrvaškem. — »Hrvatski dnevnik« pa nastopa v obrambo osjeških gospodarstvenikov in pravi, da naj imenovana uprava trgovske in industrijske zbornice v Zagrebu dokaže, kaj je dosegla s svojim dosedanjim sodelovanjem. Hrvaški gospodarstveniki morajo iti z narodom. Zani-

mivo je, da so tudi organizacije trgovcev v Zagrebu napravile sklep, da se je treba osamosvojiti od centrale industrijskih korporacij. — V odboru, ki vodi to akcijo, pa se ne nahajajo judovski trgovci. Zato so nekateri protivniki tega gibanja raznesli vest, da so hrvaški gospodarstveniki pričeli boj proti Judom. »Hrvatski dnevnik« pa trdi, da to ni res, ampak, da so zagrebski trgovci upoštevali izreden položaj Judov v tem trenutku in jih radi tega niso izpostavili, kar bi se zgodilo, ako bi jih imenovali v odbor. Judovski trgovci v Zagrebu pa vsi soglašajo z akcijo, ki so jo začeli hrvaški trgovci. * * *

V ogledalu

Pri zrelostnem izpitu je treba govoriti resnico. Že v prejšnji številki našega lista smo odgovorili »Slovencu« na njegov članek o zrelostnem izpitu slovanskih narodov pred zgodovino. Oglasil se je pa tudi »Hrvatski dnevnik«, kateremu sedaj »Slovenec« odgovarja in pravi: »... vsi vemo, da je danes na tleh češki narod... da pa je na tleh tudi Slovaška. Obsojali smo centralista dr. Beneša, obsojamo dr. Tuko! — Gospodje pri »Slovencu« naj nikar ne mislijo, da so ljudje tako kratkega spomina, da bi jih lahko spravili žejne preko vode. — Predvsem ugotavljamo, da je politiko v Českoslovaški republiko vodila vlada, kateri ni pripadal samo dr. Beneš, ampak ves čas po vojni tudi češkoslovaški klerikalci in njim na čelu monsignor dr. Šramek. Monsignor dr. Šramek je bil več čas do zadnjega minister v vladi. Za Slovaško pa ni odgovoren dr. Tuka. Dr. Tuka je bil samo ministrant patra Hlinke in monsignora dr. Tise. Kdo pa se je vozil v Berlin prositi pomoči zoper Čehe, ako ne monsignor dr. Tiso. Sedaj pa bi »Slovenec« rad vse skupaj zvalil na dr. Tuko. Gospodje, kadar sodite, sodite vsaj pravično in navedite vse obtožbe, ne pa, da tiste, ki so vaši miljenici ali pa se iz kakšnih drugih vzrokov sramujete imenovati njih imena, enostavno zamolčite!

Besede govore eno, dejanja kažejo drugo. »Samouprava« piše in »Slovenec« jo citira: »Jasno je, da JRZ v treh letih in pol delovanja ni mogla napraviti čudežev. Storila pa je vse, kar je v njeni moči, da popravi gospodarske in socialne razmere ter da v političnem življenju pomirljivo deluje.« Tako piše list spričo vsega tega kar se je zadnje mesece in pri nas v Sloveniji od 1. aprila dalje dogodilo. »Samouprava« in »Slovenec« lahko prepričujeta analfabete, delavstvo ve pri čem da je.

Kadar se jim zaleti. »Mnogi ostanki in spomini, razmere in nesporazumi ter stari politični računi iz nedavne politične prošlosti še vedno predstavljajo veliko oviro za popolno pomirjenje političnih strasti in popolno normalizacijo prilik. Še se tu in tam v političnem življenju uporabljajo stare politične metode in uveljavlja preživeli politični duh. Dogaja se tudi danes, da so ljudje, ki verujejo, da so samo oni poklicni voditelji države in da bodo vedno v ospredju.« tako piše »Samouprava«, glasilo JRZ. Prav ima »Hrvatski dnevnik«, ko pravi, da bi bil članek »Samouprave« zelo zanimiv, če bi tudi povedala, koga ona s tem misli. — * * *

Cena masti na debelo v Čikagu znaša v našem denarju okroglo din 6.— za kg.

Doma in po svetu

V proračunu odobreni krediti se smejo uporabiti samo v višini 90 odstotkov predvidenega zneska, tako je naročil finančni minister v navodilih za izvrševanje proračuna državnih razhodkov in dohodkov za leto 1939/40. Minister namreč pravi: »Proračun državnih razhodkov in dohodkov za leto 1939/40 izkazuje nasproti prejšnjemu znatno zvišanje, ki so ga terjali državno-gospodarski in nacionalni vzroki, ne da bi se bile uvedle nove ali zvišale že obstoječe davščine. To je bilo doseženo zaradi povečane gospodarske delavnosti, ki se je očitovala v poslednjih dveh letih. Kljub temu je pa pri izvrševanju tega proračuna treba vse opreznosti, da se poraba kreditov uravna po pritoku državnih dohodkov.«

Jugorasoške sklepe odklanjajo. Na Hrvaškem so sklepi jugorasoškega kongresa o uvedbi neke prisilne vsedrjavne delavske organizacije naleteli na odločen odpor. Celo »Obzorje« polemizira proti temu sklepu in pravi, da se vsako gibanje gradi od spodaj navzgor, od spodaj navzgor prihaja tudi oblast. Jugoras pa poskuša narobe. Taka gibanja so kratkotrajna. Sicer pa za take centralistične eksperimente čas ni niti najmanj ugoden, ker bi to značilo vračanje v vode dr. Stojadinovičeve politike.

Sportne organizacije na Hrvaškem ne bodo več začlane v centralističnih zvezah sportnih organizacij. Vse panoge sporta v naši državi so centralizirane. Zadnje mesece je na Hrvaškem v teku akcija, da hrvaške sportne organizacije izstopijo iz teh sportnih centralističnih zvez in osnujejo lastne sportne zveze.

Pokojninski zavod v Zagrebu bo pričel poslovati še v teku tega meseca. Te dni prenašajo upravo iz Ljubljane v Zagreb.

V nekdanji Avstriji zaplenjeno premoženje verskega zaklada. Skoro istočasno, ko je pri nas država vrnila cerkveni zaklad, ker vi, je nemška vlada na področju nekdanje Avstrije zaplenila takozvani cerkveni zaklad v prid državi. Ker pa je država iz dohodkov tega zaklada doslej plačevala duhovnikom kongruo, bo s tem ukinjena tudi kongrua. Cerkev bo morala za svoje potrebe uvesti poseben davek. Ker pa se v Nemčiji že itak vodi prav odločna propaganda proti cerkvi, je računati, da bo število izstopov iz cerkve z uvedbo davka še naraslo.

Blum v Londonu. Predsednik francoske socialistične stranke Leon Blum se je mudil te dni v Londonu, kjer je imel že več razgovorov s predstavniki laburistov in drugimi opozicijskimi voditelji, sprejet pa je bil tudi pri zunanem ministru Halifaxu. Blumovemu obisku v Londonu pripisujejo politični krogi velik pomen.

Kako so obdavčeni Angleži? V Angliji znaša davka prosti dohodek 135 funtov šterlingov (preko 32.000 din) letno, višji dohodki pa so obdavčeni tako, da pri dohodku do 200 funtov šterlingov znaša davčna stopnja 25 odst.

Angleško posojilo Poljski. Med Anglijo in Poljsko se vršijo pogajanja za večje posojilo, ki ga bo dobila Poljska od Anglije.

Novi sovjetski zunanji minister Molotov je imel daljšo konferenco s poljskim poslanikom v Moskvi.

Skupno demaršo sta vložili Anglija in Francija v Tokiu, ker so japonski letalci bombardirali francoski konzulat v Čunkingu.

Kongres Čehov in Slovakov v Parizu. V Parizu se je vršil kongres v Franciji živečih Čehov in Slovakov. Na kongresu so sprejeli sklep, da bodo vsi Čehi in Slovaki v Franciji kot ena mož vstopili v francosko armado, ako bi prišlo do vojne.

Protirasistični kongres v Londonu. Svetovna mednarodna unija proti rasizmu je sklenila, da se bo vršil v Londonu med 21. in 23. julijem t. l. protirasistični kongres. Na kongresu so se do zdaj prijaviли zastopniki najrazličnejših ras in konfesij iz 30 držav.

Med Madžarsko in našo državo je bil dosežen sporazum o zračnem prometu. Uvedene bodo nove letalske proge in sicer Budimpešta—Zagreb, Benetke—Rim in Budimpešta—Beograd—Atene.

Za volitve ne bo nobene agitacije v Romuniji. Tako je odločila vlada. Kandidati se bodo smeli obrniti na volilce samo s kratkimi pozivi, ki jih bo objavil volilcem predsednik volilnega odbora. Ta bo tudi določil kako dolgi smejo biti kratki pozivi volilcem, kakor tudi njih vsebino.

Nemčija ni za papežev predlog, da se skliče mirovna konferenca. V Berlinu izjavljajo, da ne bodo nikdar dopustili, da bi se cerkev vmešavala v politična vprašanja, četudi je Italija s tem sporazumna.

Nemčija bo utrdila s privoljenjem slovaške vlade slovaško mejo proti Poljski.

Argentinska vlada prepovedala tuja društva. Ker je bilo v zadnjem času opaziti živahno delovanje nacističnih organizacij v Argentini, je argentinska vlada prepovedala delovanje vsem tujim političnim društvom.

Petrolejski vrelci v Mehiki bodo čez petdeset let postali državna last, dotlej pa bodo država in dosedanja lastniki udeleženi na dobičku. Dosedanja lastniki so tudi obvezani, da bodo razvili prodajo petroleja. Sporazum je bil sklenjen s posredovanjem Združenih držav.

Stavka 350.000 rudarjev v Zedinjenih državah, ki traja že 40 dni, bo s posredovanjem Roosevelta v kratkem uspešno zaključena.

16 dinarjev bo stal kilogram domačega bombaža. Ministrstvo trgovine in ministrstvo za poljedelstvo sta sporazumno določila ceno domačemu bombažu, ki bo znašala 16 din za kilogram. Ako bi bila cena samo 50 odstotkov višja od cene na newyorški borzi, bi smel stati kilogram domačega bombaža samo din 13.50. Bombaž pridelujejo pri nas v Južni Srbiji na površini 5400 hektarjev, dočim je površina bombažnih nasadov l. 1936. znašala samo 1800 hektarjev. Letos se površina nasadov ne bo povečala.

Mariborske in varaždinske tekstilne tovarne so si ustanovile družbo za prodajo in nakup tekstilnih proizvodov. Družba ima delniško glavnico 2 milijona dinarjev. Predsednik je neki dr. Kisovec.

Letalske zveze S Sušakom letos ne bo. Ravnatelj Aeroputa je izjavil, da je progna na Sušak bila aktivna, toda letališče na Sušaku je premajhno za velike aparate, ki so bili letos dani v promet.

Petrošnja mesa v Nemčiji znaša samo 16 kg na leto in bevalca, dočim v Angliji 64 kg. Kljub zmanjšanju potrošnje pa je nastopilo občutno pomanjkanje klavne živine. V sled tega je vlada odredila, da smejo mesarji klati samo še 80 odst. doslej na nje odpadajočega števila živine za zakol. Omejeno je izdelovanje klobas. Kot nadomestek za meso pa priporočajo oblasti ribe.

C. Nordhoff in J. N. Hall:

HURIKAN

»Ni izključeno,« je odgovoril istotako kričaje. »Strašen vihar se bliža. Mogoče je metangi hurifenua.

Nič nam ni moglo jasneje predočiti grozeče nevarnosti, kot ta polinezjska beseda, ki točno prevedena pomeni veter, ki preobrne zemljo...

»Cerkev bo kljubovala, pa naj si bo vihar še tako silen,« je dejal oče Pavel. Govoril je s takim trdnim prepričanjem, da sem mu zavidal, ne da bi bil popolnoma mogel deliti njegovo mnenje.

Grob je bil zasut. »Pridite,« je vzkliknil duhovnik. »Tu ne moremo ničesar več storiti za našo ubogo prijateljico. Sedaj je treba misliti na žive.«

Še danes mi lebdi pred očmi otok kot sem ga bil videl tistega jutra. Debla palm so se tako divje pripogibala semtertja, da je izgledalo, kakor da se ne bodo mogla več dolgo upirati viharju. Skozi gosto pršeči dež, ki ga je neprestano zanašalo od koralnega pasu, je bilo mogoče opaziti kot skozi tančice ljudi, ki so tekli po cesti proti vasi. Nekateri so skušali, da bi čimprej spravili svoje otroke na varno; drugi zopet so se obupno trudili, da bi pričvrstili svoje slabotno zgrajene slamnate kočice z žrdmi na drevesa. Videl sem, kako je neko tako hišico nosilo kar po zraku preko nekega odprtega mesta, dokler se ni ob dveh drevesnih debelih dobesedno razbila. Ostale kočice je vihar že odnesel; raznovrstni pred-

55 meti borne opreme, ki so bili v njih so plavali daleč naokoli po laguni.

Spoznal sem, da so bile zgubljene vse slamnate kočice; tega so se zavedali tudi domačini; hitro kolikor so mogli so pobrali svojo revščino v bisage in iskali zavetja v cerkvi, v poglavarjevi hiši in Tavisovi prodajalni.

Vse mogoče razbitine je nosilo po zraku; najnevarnejši pa so bili kokosovi orehi, ki jih je trgalo v celih šopih raz palm. Ravno v trenutku, ko sem dospel do Tavisove hiše, so prinesli dečka z zlomljeno roko; naslednje pol ure sem bil zaposlen s tem, da sem mu roko zopet uravnal.

Pravkar sem bil končal z delom, ko sem začul od brega sem klice skozi vihar. Skupina ljudi, ki so iskali zavetja za Tavisevim skladiščem za kopro je strmela napeto proti laguni. Komaj pol milje od brega oddaljen je bil videti čoln na jadro, ki se je bližal, gnan od vetra, v smeri proti nam. In že je bilo mogoče tudi razločiti, da so sedeli v njem štirje ljudje. Celo na to razdaljo je bilo mogoče ugotoviti, da je bil mož, ki se je z vso silo upiral ob krmilno veslo, rojen pomorščak. Okrog mene so se razlegali klici, ki so postajali vse jačji in jačji:

»Terangi!«

To Vam je bil krasen pogled. Kljub temu, da so ljudje v čolnu, sloneči na osini, tvorili neke vrste protiutež, se je desni bok čolna vendarle zelo nagnil, toda vedno znova se je vzravnal in brzel po laguni kot dirkalni čoln kadar pluje z največjo brzino.

Ko se je čoln približal pomolu, so skočili nekateri možje v plitvo vodo, da bi pomagali pri izkrcanju.

nju. Terangi jim je prepustil čoln, sam pa je, noseč hčerko na rokah, brodil proti bregu in za njim Marama ter Mako. Neka stara žena ga je objela okoli pleč in jadicujoč vzkliknila: »Aué, Terangi! Prepozno si prišel! Tvoja mati je mrtva! Mrtva in pokopana...«

S hitrim pogledom je ošinil Terangi okoli stoječe, v obrazu slehernega pa je bral potrdilo žalostne vesti.

Vedno več ljudi se je zbiralo okrog njega, med njimi je bil tudi Fakahau. Ne da bi bil spregovoril besedo, je spremil poglavar Terangija in njegove v Tavisovo prodajalno; ostali pa smo jim sledili.

Nenaden pojav Terangija in njegove družine me je skrajno začudil. V resnici — lastnim očem nisem verjel! Možja sem videl takrat prvič, kajti, kakor se spominjate, je bil ves čas, odkar sem bil na Manukuri zaprt na Tahitiju. Bilo je jasno, da je prišel čoln z Motu Tonge; kako je prišel Terangi z ženo in otrokom tja in kje je bil skrit med tem ko smo ga tako skrbno iskali, se v tistem trenutku nisem niti najmanj vprašal.

Kmalu so se zbrali vsi poglavarji družin z Manukure v Tavisovi prodajalni, pri oknih in vratih pa so se drenjale žene, otroci in mladi ljudje ter s široko odprtimi očmi strmeli v begunca.

Terangija je morala globoko pretresti vest, ki jo je pravkar zaznal, toda na zunan je kazal, kakor da je popolnoma miren. Dvignil je roko, v znak, da naj bodo ljudje tiho.

(Dalje prihodnjic)

Če hočete biti zares dobro in poceni oblečeni, obiščite **manufakturo**

ČEŠKI MAGACIN MARIBOR

pri glavni policiji

kjer dobite največjo izbiro po najnižji ceni in najboljši kakovosti tudi za birmance. Brezobvezno se lahko prepričate. Velika odprodaja ostankov za polovično ceno. Krojaške potrebščine!

London in Moskva

v luči inozemskega tiska.

Med vsemi diplomatskimi pogovori, ki so se v zadnjih letih vodili, so brez dvoma najvažnejša angleško-sovjetska pogajanja. Je to največji svetovnopolični dogodek od leta 1933. sem. Francosko-ruska vojaška zveza datira od leta 1932., zdaj se skuša ustvariti angleško-rusko. Pogajanja so se pričela pred časom kar čez noč in ta vest je povsod delovala kot strela z jasnega neba.

Danes si vse struje angleškega javnega mnenja želijo zblizanja z Rusijo: imperialisti in pacifisti, laburisti in konservativci, včerajšnji prijatelji in včerajšnji nasprotniki Monakova! Anglija je danes prepričana, da je zunanja politika Sovjetske Rusije miroljubna in pozitivno evropska. — Zgodovinska angleško-ruska nasprotstva v Aziji se skušajo pozabiti, nasprotja v letih 1918—1937 se zaključujejo. Vojaška sila sovjotov se danes v Angliji objektivno vpoštevata in prihajajo do spoznanja, da je ruska pomoč ne samo važna za obrambo vzhodnih meja, ampak tudi za zapad.

Londonski dopisnik lista »Neue Züricher Zeitung«, ki nikoli ni preveč prijazen Sovjetom, poroča: »Angleška vlada je danes popolnoma prepričana, da je sovjetska pomoč v slučaju evropskega oboroženega spopada odločilne važnosti.« Zato danes Anglija svetuje Poljski in Rumuniji, naj v najširših in

najučinkovitejših oblikah sprejemata rusko pomoč, sama Anglija pa si želi, kolikor mogoče hitro ustvariti direktno zvezo.

Izredno pomembno je tudi dejstvo, da se zadnje čase zavzema z vso odločnostjo v konservativnem listu »Daily Telegraph« prvi angleški vojni strokovnjak general Temperley za ustanovitev vojaške zveze med zapadnimi velesilami in Sovjetsko Rusijo. Pri tem se general opira na argumente, ki jih navaja nemški socialistični vojaški pisatelj in politik Max Werner v svoji angleško pisani knjigi »The Military Strength of the Powers«.

Koalicija, v kateri bi bili Anglija in Rusija, predstavlja nedvomno gospodarsko in vojaško premoč, zlasti še, če pomislimo, da se tej koaliciji avtomatično pridruži še Francija ter najbrž Zedinjene države Severne Amerike.

Zadnje vesti

Poljski zunanji minister Beck ne bo prisostvoval zasedanju Društva narodov, ki bo pričelo 22. maja.

Trgovinska pogajanja med Anglijo in Rumunijo so bila ugodno zaključena v Bukarešti.

Trgovinska pogajanja med Poljsko in Zedinjenimi državami se vodijo v Washingtonu.

Odmev Daladierovega govora v Rimu. V Rimu pravijo, da govor Daladiera ni presenetil in da kaže, da hoče Francija nadaljevati obkoljevalno politiko.

Švedski ministrski predsednik se je na vožnji z avtomobilom zadel ob neko drugo vozilo, pri čemer je le malo manjkalo, da se ni težko ponesrečil. Hanson, tako se piše švedski ministrski predsednik, ki je socialni demokrat, je po nezgodi odšel v policijsko ravnateljstvo, kjer je prijavil nezgodo in izjavil, da jo je zakrivil on ter da bo poravnal nastalo škodo. O tem časopisi obširno pišejo tudi v drugih državah in se čudijo obnašanju švedskega ministrskega predsednika, ki je dokazal, da smatra, da zakon velja tudi zanj.

Nazadovanje čeških časopisov. »Narodni Práce« poroča, da so se izdajatelji dnevnikov posvetovali o položaju časopisov in ugotovili, da se je v zadnjem času silno poslabšal, kakor se to že leta ni zgodilo. Ljudje enostavno ne čitajo več časopisov.

Naloga časopisa se zadiji čas spreminja. Časopis pa mora biti v službi naroda in res izraz narodnega življenja, njegovo verno zrcalo.

Češke utrube — skladišča. Kakor poročajo iz Češke, so nemške oblasti sklenile, uporabiti češke utrube kot skladišča za živila najrazličnejših vrst. Ta skladišča bodo posebno varna, ker so nedosegljiva tudi za bombe. — V Lipskem pa je pred par dnevi pogorelo tako skladišče. Gasili so ves dan, vendar niso mogli ognja pogasiti, ampak so ga samo omejili.

VABILO

na redno letno skupščino »Zveze gospodarskih zadrug za Jugoslavijo«, r. z. z. o. j. v Ljubljani, ki se bo vršila v nedeljo, dne 4. junija 1939 ob 10. uri dopoldne v dvorani kolodvorske restavracije v Ljubljani s sledečim dnevnim redom:

1. Citanje zapisnika zadnje skupščine;
2. poročilo upravnega odbora o poslovanju in računskem zaključku za poslovno leto 1938;
3. poročilo nadzornega odbora ter sklepanje o razrešnici upravnemu in nadzornemu odboru;
4. proračun za poslovno leto 1939;
5. sklepanje o prispevkih v sanacijski fond po Uredbi o zaščiti kreditnih zadrug in njihovih zvez z dne 22. nov. 1933;
6. sprejem novih pravil v smislu zakona o gospodarskih zadrugah z dne 11. septembra 1937;
7. volitev predsednika, podpredsednika, tajnika in 12 članov upravnega odbora, od teh zadnjih, petih članov izvršnega odbora, ter volitev treh namestnikov članov upravnega odbora;
8. volitev predsednika, podpredsednika in sedem članov nadzornega odbora, od teh zadnjih, dveh v ožji nadzorni odbor;
9. referat o aktualni zadrugi temi (po možnosti);
10. reševanje predlogov, pritožb in razno-terosti.

Eventuelni predlogi in pritožbe se inajo izročiti upravnemu odboru najkasneje do 27. maja t. l.

V Ljubljani, dne 29. aprila 1939.

Upravni odbor »Zveze gospodarskih zadrug za Jugoslavijo« v Ljubljani, r. z. z. o. j.

O p o m b a:

Zadruge sodelujejo na občnem zboru preko delegatov, ki se legitimirajo z overjenim pooblastilom zadruga, ki jo zastopajo. Posamezni delegat sme zastopati največ pet zadrug. One zadruga, ki ne nameravajo po delegatu sodelovati na skupščini, lahko pooblastijo po želji kateregakoli funkcionarja Zveze. Stroške za delegate nosi vsaka včlanjena zadruga sama. Delegati se lahko poslužijo polovične vožnje ob priliki ljubljanskega velesejma. Vse informacije dajejo biljetarnice »Putnika« in železniške postaje.

Razvoj naše industrije

V narodni skupščini je v proračunskih tečajih industrijskih delnic.

razpravi minister za trgovino in industrijo navajal nekaj jako zanimivih podatkov glede obsega in razvoja naše industrije in položaja njenega delavstva. Tako je minister povedal.

»Med letom 1938. je naša industrija zaposlila okoli 20.000 novih delavcev, s čimer se je zvišalo število delavcev za 8 odst. V minulemu letu se je zvišala povprečna zavarovana dnevna mezda pri delavstvu, ki je zavarovano pri socialnem zavarovanju za 1 dinar ali 4,8 odst. V industriji sami so se pa zvišale dneve za 3,6 odst. To pomeni, da so se mezde zvišale bolj v korist delavstvu, ki ni zaposleno v industriji. Med tem so se pa izdatki za osobe v industriji povečali za 7,6 odst., torej dvakrat toliko kakor dnevne mezde. To zvišanje je nastalo zaradi naglega zvišanja socialnih prispevkov, ki so nad 50 odst. višji kakor je bilo l. 1937.

Skupna vsota zavarovane povprečne dnevne mezde članov delavskega zavarovanja znaša na leto nad 5 milijard dinarjev.

Za naše narodno gospodarstvo je ta vsota znatnega pomena. Predstavlja namreč skoraj četrtino vrednosti naše agrarne proizvodnje. Računajoč, da se polovica teh dohodkov porabi za nabavo življenjskih potrebščin, tedaj ta vsota ni manjša od vsote, ki jo lahko dobimo pri povprečnem izvozu naših poljskih pridelkov. Z industrializacijo države se povečava tudi domači trg za poljske pridelke in oprošča se poljedeljsko gospodarstvo odvisnosti od inozemstva.

Med najtežjimi problemi naše industrije je problem njenega financiranja. Zaradi pretežno agrarnega značaja, brez razvite domače tehnike in industrijskih tradicij, je težko preskrbeti potrebna sredstva za nje dvigavanje in kreditiranje. Razen na skrajnem severozahodnem delu države, je v našem narodu še vedno jako nerazvito zbiranje prihrankov, in hranilci se težko odločijo, da svoje prihranke založe v industrijo. Za uspešno porabljanje prihrankov v industriji so potrebni podjetniki, to je, ljudje s solidno tehniško in trgovsko izobrazbo. Takih ljudi je pri nas malo in še tem je jako težko poskrbeti potrebne kredite. Imamo celo podjetja, ki že dolgo obstojajo in relativno dobro delajo, ni jim pa mogoče zbuditi več interesa za svoje delnice na domačem trgu. To se najbolje vidi po

Za časa gospodarske krize so tečaj delnic industrijskih podjetij povprečno padli za 50 odst. svoje vrednosti v letu 1930.

Tečajih teh delnic so še dalje ostali jako nizki. V agrarni industriji se za te delnice more dobiti 42 odst., v gozdni 30 odst., v kovinski 77 odst. in pri ostalih industrijskih podjetjih 75 odstotkov vplačanega kapitala. Nasprotno industrijskim delnicam pa je tečaj delnic bank 101 odst. vplačanega kapitala. Večina naših prihrankov se porabi za nakup zemlje za obdelovanje, gradnjo hiš, državne papirje in banke. Vsi ti načini hranjenja niso ugodni za financiranje industrije. Zaraditega smo navezani na državo in inozemski kapital.

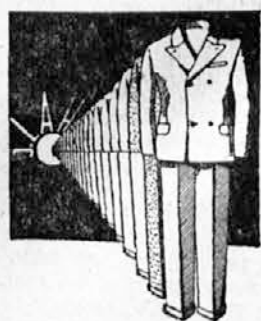
Udeležba države v industriji se je povečala zlasti v zadnjih letih. Samo v minulemu letu je država sodelovala v formiranju industrijskega kapitala z več nego 800 milijoni dinarjev, kar znaša okoli 80 odst. skupnega delniškega kapitala družb, ki so bile osnovane l. 1938. Ali ta udeležba države na financiranje industrije ne more biti niti približno zadostna, da nadomesti privatni kapital, ker ima država jako mnogo drugih nalog, ki potrebujejo njenih finančnih sil. Iz teh razlogov je naša industrija v veliki meri odvisna od tujega kapitala.

Od okoli 13 in pol milijard dinarjev, ki so investirani v industriji, je okoli 7 milijard z večjim ali manjšim deležem investiranega tujega kapitala. Čisto tuj kapital, brez udeležbe jugoslovanskega kapitala znaša okoli 1 milijarde. V podjetjih s pretežno tujim kapitalom je investiranih okoli 4 milijarde dinarjev in v podjetjih s pretežno jugoslovanskim kapitalom okoli 2 milijardi dinarjev. — Stremljenja naše gospodarske politike gredo za tem, da se delež domačega kapitala v industriji čim bolj poveča. — Vendar moramo računati, da bo v naši industriji dominiral inozemski kapital vse dotlej, dokler se formira močan domači privatni kapital in zadosten narodni podjetniški kapital.

Kongres esperantistov, katerega se bodo udeležili tudi Bolgari, se bo vršil o Binkoštih v Karlovcu.

„Grič“ - Oset, Rožpoh pod Urbanom
Najboljša hrana, domača vina po 10 in 14 din, cesta za kolesarje, prenočišča!

Klobuke, obleke, perilo, letne maje, sandale itd. nudi ugodno

KONFEKCIJA

Jakob Lah - Maribor
Glavni trg 2

LJUDSKA SAMOPOMOČ

v Mariboru, reg. pom. blagajna

znana domača zavarovalna ustanova v Dravski banovini, ki plodonosno deluje že od leta 1927 in je izplačala tekoma obstoja nad 37 milijonov din na pogrebnišah in dotl.

Zavaruje za pogrebniško zdrave osebe obeh spolov od 17. do 70. leta do največ din 10.000— in

za otro mladoletne od 1. do 16. do največ din 25.000— plačljiva ob dovršenem 21. letu.

ZAHTEVAJTE BREZPLAČNO IN BREZOBVEZNO POJASNILA

Poverjenike

za vsak kraj Slovenije sprejme

Ljudska samopomoč v Mariboru

Pletenine iz lastne pletarne

na željo tudi po meri. Rokavice, nogavice, svilen perilo vse za birmo. Krojaške potrebščine itd. najceneje pri

„Lia“

Maribor, fleksandrova cesta 19

Prava blagodat za delavce je:

ločilnica

P. Matkovič

v Celju, Gosposka ulica šte. 3
Shajališče delavcev